

Burlövs
kommun

Burlövs kommun

KVALITATIV
SKOLUTVECKLING

**Burlövs
kommun**

Burlövs
kommun

Leken och den lekresponsiva undervisningen

"Bara när människan leker
är hon människa"

– Schiller–

– Schiller–

- **Skollagen (2010:800)**

- Utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta & utveckla kunskaper & värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

- **Lpfö 18 (Lpfö18, 2018, s.8)**

- Lek är grunden för utveckling, lärande och välbefinnande.

- **Barnkonventionen artikel 31**

- Barnens rätt till vila och fritid, till lek och rekreation.

“Barnen ska ges förutsättningar både för lek som de själva tar initiativ till och som någon i arbetslaget introducerar” (s. 5).

”förskollärarens uppdrag bland annat innebär att ha en roll i barns lek som ska karaktäriseras av “en aktiv närvaro” som gör det “möjligt att stödja kommunikationen mellan barnen” (Skolverket, 2018, s. 5).

- **Allmänna kommentarer till Barnkonventionen artikel 31**

- ”Lek omfattar alla beteenden, aktiviteter eller processer som initieras, kontrolleras och struktureras **av barn själva**.
- Lek kan aldrig påtvingas och att lek så fort den har ett annat syfte än sitt eget varande, inte längre kan betraktas som lek

Lek skapar sammanhang där barnet:

- Är en aktiv deltagare
- Utvecklar sitt samspel med andra, erövrar sociala koder och kompetens
- Visar sitt kunnande, sina förmågor
- Utforskar och erövrar förståelse för abstraktioner likväl som konkreta föremål
- Utvecklar sin fantasi och föreställningsförmåga
- Kan skapa mening till ord och begrepp
- Får möta sig själv, utforska identiteter, känslor och kognitiva processer

Leken är en plats för:

- Glädje och frihet
- marginalisering och exkludering

Och för att

- Lek bidrar till att utveckla ett öppet sinne och en föreställningsförmåga som stärker hjärnans kognitiva förmågor.
- Öppna och positiva känslor breddar vår uppmärksamhet, ökar vårt engagemang och optimerar vårt lärande.

– Tehory of broaden and build Fredrickson 2001

Utvecklingspedagogikens undervisningsdefinition:

”Undervisning är det som sker genom det samspel i aktiviteter där både barn och pedagoger bidrar till undervisningens innehåll”

Att systematiskt tillvara ta och skapar möjligheter för barn att lära genom att som pedagog:

- Ta del av hur barn uppfattar något
- Ta del av hur barn förstår något
- Ta del av hur barn föreställer sig något

Burlövs
kommun

Som om: Fantasi

Som är: Verkligt

Intersubjektivitet-alteritet -agency

Intersubjektivitet

- Gemensam intersubjektivitet- något deltagare kan gå in och ur och inom skapa ett innehåll i undervisningen genom att bidra med sin individuella kunskaper och erfarenheter
- Deltagarnas bidrag till innehållet avgör vilken alteritet undervisningen får
- Deltagarnas agency eller agentskap beror på dels vilken respons deras bidrag får eller tidigare fått samt vilket utrymme de får till sitt utövande.

Som om - som är

Föreställningsförmåga, att kunna skifta mellan olika fokus

- Viktig kognitiv förmåga- inte bara i lekens varande
- "Som om - som är".

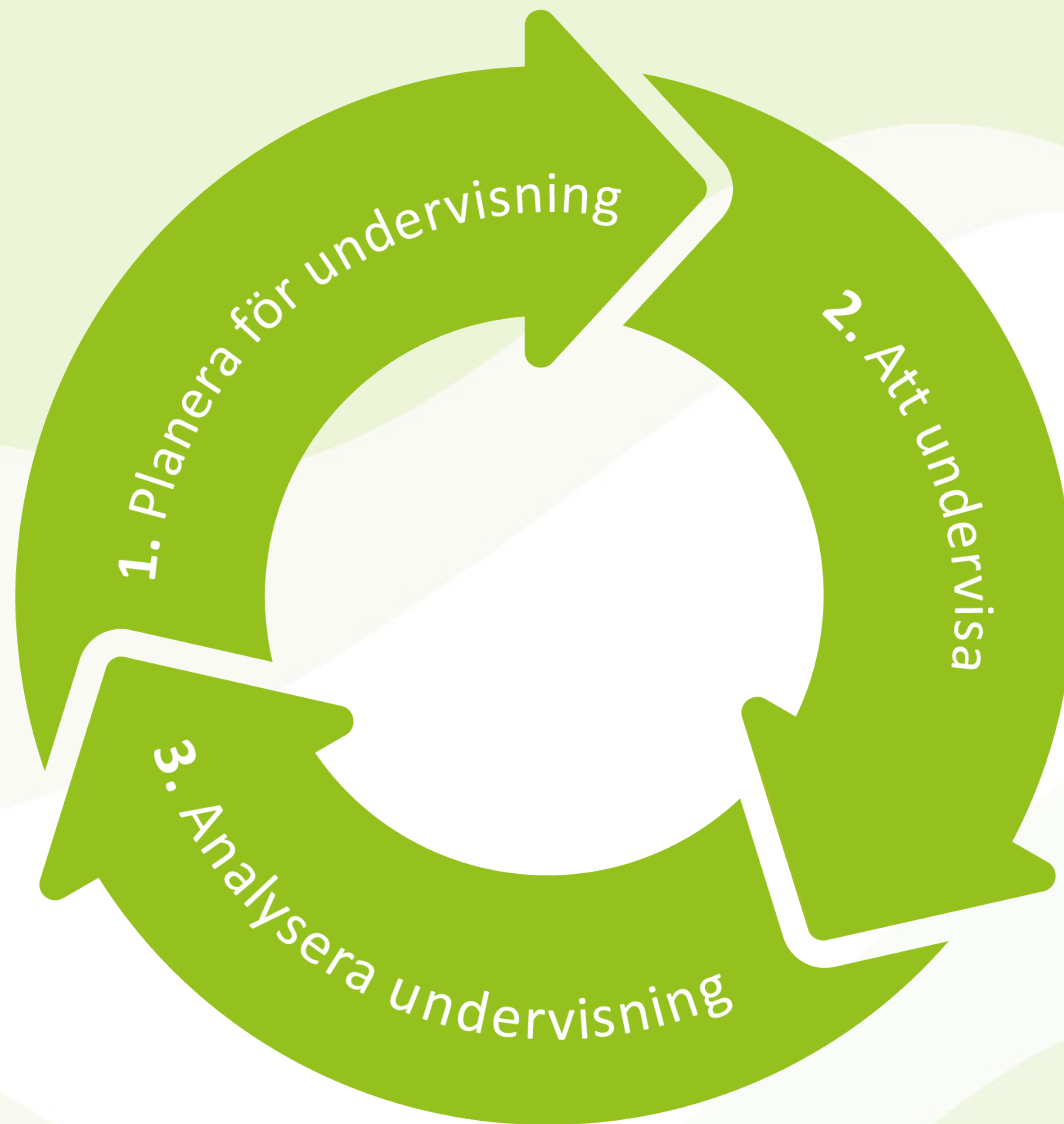
Metakommunikation

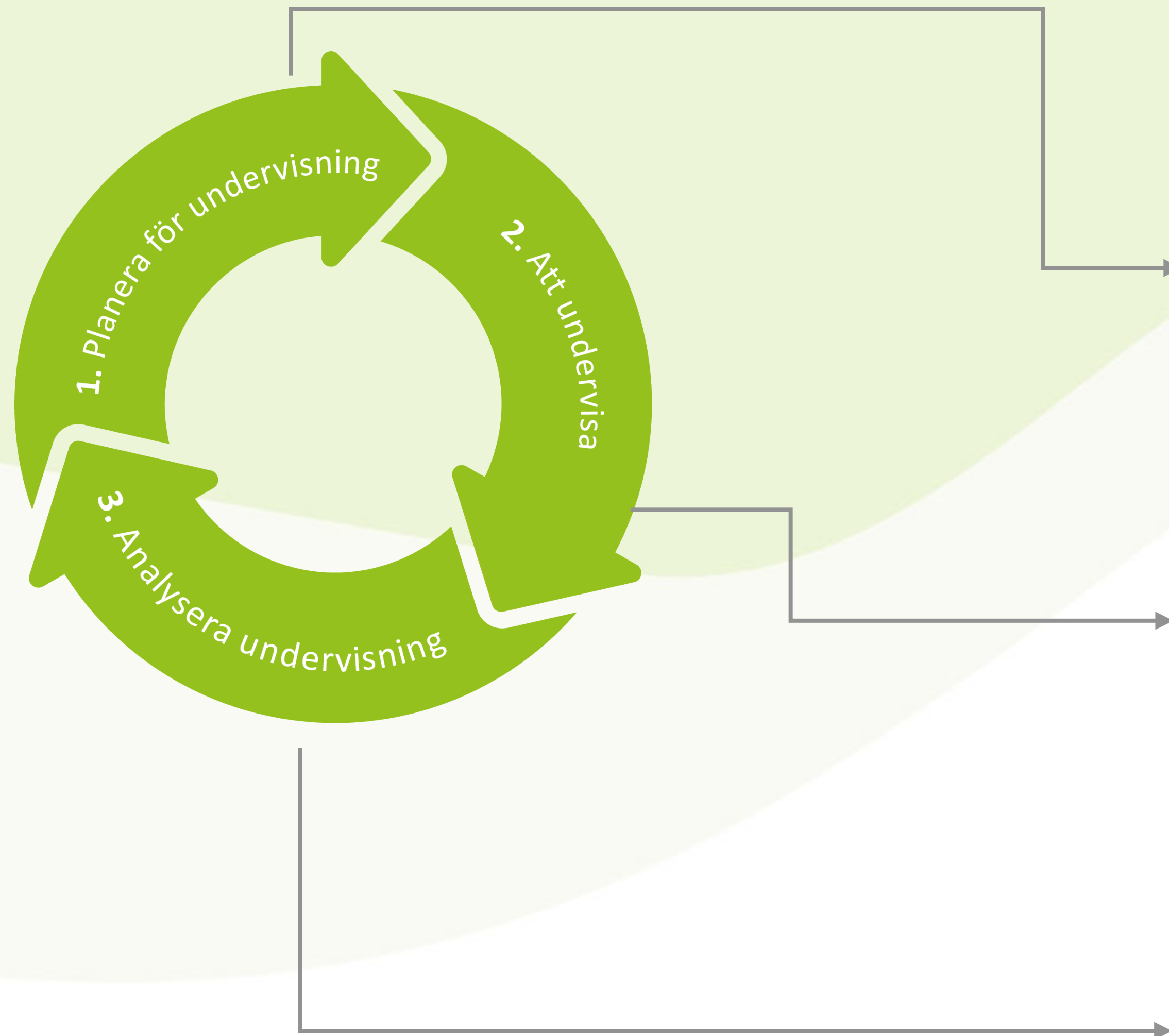
- För att bli ägare av sitt agentskap
- kunna förmedla vad som händer i förflyttningen "som om-som är "
- gå utanför sin subjektiva uppfattning/upplevelse och ta andra perspektiv- Mentalisera

Burlövs
kommun

Planera för undervisning

- Vilka kompetenser avser målet att barnet ska utveckla sin förmåga eller kunnande kring? Dvs: Vilket gemensamt fokus behöver undervisningen ge förutsättningar för?
- Didaktiska val gällande miljö, material, grupp, möjlighet till agency m.m

Att undervisa

Guida, utveckla, utforska, möjliggöra, medla, förstärka och validera genom aktivt deltagande och samspel

Analysera undervisning

Att utveckla kunskap och kompetens

- Hur bidrog undervisningshandlingarna till att barnen i undervisningen utvecklade kompetenser som förmågan eller kunnandet i målet avsåg?
- På vilka sätt och hur hade barnen möjlighet till aktörskap? Vad blev synligt och hur?
- Vad blir nästa steg?

Helle Kovbjerg Karoff (2016)

Lekpraktiker

- Flyta
- Byta
- Visa
- Överskrida

Lekstämningar

- Hängiven
- Spänd
- Förväntansfull
- Euforisk

Lekens värde ligger i att uppnå en viss stämning och bibehålla lekrytmen i växlingarna mellan de som leker och lekpraktikens förutsättningar.

lekresponsiv undervisning

"Educational play" (WOOD 2014)

Barninitierad lek

- Utforska känslor, relationer och erfarenheter, specifika innehåll och material.
- Utgångspunkt: Det barnen gör i sitt lekande

Vuxeninitierad lek

- Nå ett lärande eller utveckla förmågor.
- Utgångspunkt: läroplanen

Utbildningsriktad lek

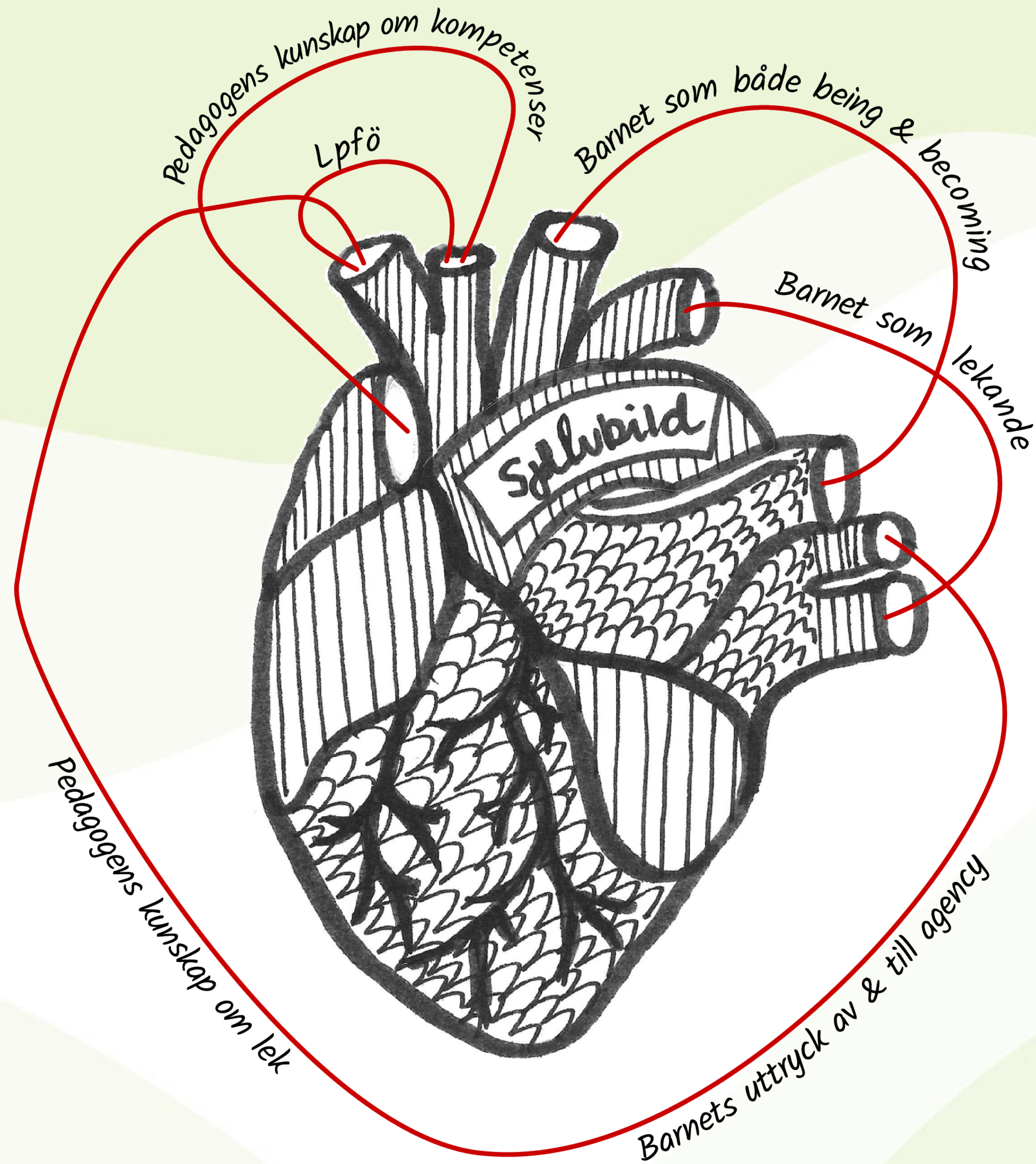
- Instrumentellt lärande med tydlig progression
- Utgångspunkt: målet att bli redo för formell undervisning

En verksamhet med:

omsorg om leken och lekande där barn kan utvecklar sitt eget lekande och samtidigt genom leken lär sig om något utanför den.

Burlövs
kommun

Burlövs
kommun

självbild

Självbild – Grunden för
utvecklandet av identitet

Självbild som
utgångspunkt för lärande
och lek

Självbild som något att pedagogiskt
stötta, stärka och utveckla genom våra
undervisningshandlingar

självbild

Självbild – Grunden för
utvecklandet av identitet

Självbild som utgångspunkt
för lärande och lek

Självbild som något att pedagogiskt
stötta, stärka och utveckla genom våra
undervisningshandlingar

**Identitet ett livslångt utvecklingsarbete
– Självbilden är den samlade bilden om vem
man är:**

- Självkänsla
- Självförtroende
- Personlighet, erfarenheter, intressen,
relationer och ens omgivning

Självbilden överensstämmer inte alltid med
andras bild av en pgr av faktorer som inte är
kända för andra än en själv.

Positiv självbild genererar positiva känslor

- Hjälpa och stötta barnet att spegla sådant
som de själva har svårt att se
- Stötta barnet att utveckla både sitt
självförtroende och sin självkänsla

Självkänsla- de tankar och känslor vi har om oss själva

- Låg självkänsla- högre risk för psykisk ohälsa
- Hög självkänsla- orealistiska tankar om sig själv i
förhållande till andra
- Prestationsbaserad självkänsla- helt eller delvis
grundar sig i yttre bekräftelse av ens prestationer
- Självkänslan är känslig för andras värdering och
fungerar som en inre kompass för hur vi agerar.

**Självförtroende- vår uppfattning av vår egen förmåga
att klara av saker**

- Inte nödvändigtvis kopplat till självkänslan
- Situationsbundet och pendla upp/ner beroende på
olika omständigheter som t.ex. dagsform, socialt
sammanhang eller kontext

självbild

Självbild – Grunden för
utvecklandet av identitet

Självbild som utgångspunkt
för lärande och lek

Självbild som något att pedagogiskt
stötta, stärka och utveckla genom våra
undervisningshandlingar

Självbilden – grunden i ens motivation till lärande

Motivation - en process där individen ställer värdet av att anstränga sig för att klara en uppgift eller uppnå ett mål mot sannolikheten att framgångsrikt slutföra uppgiften eller nå målet (Thomson och Wery 2013).

Motivationen påverkas av :

- egna och andras uppfattningar om ens kompetenser, färdigheter och kunskaper
- den egna rädslan att uppfattas som inkompetent och okunnig.

Självbilden påverkar också motivationen till

- agentskap
- mod att vara i och förflytta sig mellan som om-som är
- i vilken utsträckning barnet delar med sig av sina tankar och reflektioner

självbild

Självbild – Grunden för
utvecklandet av identitet

Självbild som utgångspunkt
för lärande och lek

Självbild som något att pedagogiskt
stötta, stärka och utveckla genom våra
undervisningshandlingar

Självbilden är något som utvecklas i samspel med andra personer

- Barn behöver ges stimulans och trygghet i lekandet
- utveckla en tillit till sin egen lekkompetens
- Det är i intersubjektiviteten och samspelet med vuxna som den sociala leken grundläggs

Vad händer annars?

- Leken blir en förstärkare i känslan av utanförskap.
- Negativt lärande-negativ självbild-negativ bekräftelse

Pedagogens roll:

- kunna ge vägledning och inspirera.
- fungera som sammanhangsförklarare för att skapa begriplighet.
- Samförstånd och ömsesidighet och stötta i t.ex turtagning.

”Det är sådant som är viktigt för kommande vänskapsband, för barnets hela sociala liv. Sådant kan barn inte lära av varandra. – Det måste vi vuxna lära dem initialt ” (Sandén 2000)

Validering, stöttning och förstärkning

Validering

- Att validera någon innebär att acceptera – inte att värdera eller döma – vad någon känner, upplever och tänker.
- Validering innebär att du tydligt visar att det någon känner, upplever, önskar eller uttrycker är på riktigt genom att och respektera och erkänna hens åsikter, känslor, reaktioner och önskemål.
- Validering innebär inte att hålla med eller känna samma sak. Eller att lova och försäkra att allt kommer att bli bra.

- Det är en förutsättning för god kommunikation och kontakt.
- Bygger upp tillit och fungerar lugnande eftersom validering förmedlar att man är sedd och tagen på allvar, ger en upplevelse av att vara värdefull.
- Minskar frustration och ilska som annars brukar uppstå av att inte nå fram eller bli förstådd.
- Ökar självrespekten hos båda deltagare i dialogen.

- Känslor
- Tankar
- Svårigheter
- Upplevelser
- Önskan eller behov
- Ansträngningar och intentioner
- Åsikter

- Lyssna uppmärksamt och vara intresserad av vad den andre säger
- Beskriva det man hör och fråga om man förstått den andre
- Vara tydlig och sätta ord på sådant som är uttalat
- Visa förståelse för tidigare upplevelser och erfarenheter
- Jämlikhet i värde. Bådas åsikter och upplevelser är lika mycket värda, och inte något som behöver värderas som rätt eller fel
- Visa din egen sårbarhet och villighet till närmande och kontakt.

Validering genom ord

- "Jag kan förstå att du reagerar så här"
- "Menar du så här (beskriver vad man uppfattat)"
- "Jag hör att du är ledsen, stämmer det?"

Validering genom handling

- Att hålla någon i handen eller hålla om någon som behöver tröst
- Ge någon ett leende som förmedlar glädje över att ses Hämta ett glas vatten när någon är törstig
- Att agera utifrån att det den andre uttrycker är viktigt

Validering, stöttning och förstärkning

Invaliderar gör man däremot genom att:

- Vara ouppmärksam, ignorera eller göra något annat samtidigt som den andre pratar
- att den andre borde tänka eller känna på ett annat sätt, eller att den överdriver mm
- Göra antaganden om någon, som att sätta etiketter och påstå att någon är på det ena eller andra sättet.
- Ha åsikter om hur någon borde vara eller känna
- Att hålla med när någon talar nedsättande om eller invaliderar sig själv
- Att sära eller reta någon för dennes upplevelser eller känslor. Misstro uttryck för behov, önskningar och känslor
- Förminska den andre eller behandla denne som mindre vetande
- Att förlöjliga eller undervärdera någon, se ner på sårbarhet

Viktigt att komma ihåg!

- Validera är inte samma sak som att berömma
- Erkännande av upplevelser är inte samma som att uppleva likadant
- Validering av önskan eller åsikter är inte samma som att hålla med.

Validering, stöttning och förstärkning

Stötting

Scaffoldning

Scaffolding/stöttande undervisningsmiljö innebär att på olika sätt stötta barnen mentalt så att de kan kunna relatera, förstå och sätta in kunskap i ett sammanhang.

Hur gör man ?

Scaffoldingmiljö kännetecknas av:

- Att undervisningen främst handlar om att utmana barnen, exempelvis genom att ställa metakognitiva frågor om olika sätt att tänka eller lösa problem.
- Pedagoger som planerar i målområden och har ett starkt lärande fokus
- Observation och dokumentation används som ett underlag för analys av det kognitiva innehållet i undervisningen, snarare än att registrera och samla information om vad barnen gör.

Vad innebär det?

Att vara en stöttande deltagare i en aktivitet som integrerar lek och undervisning, det vill säga den roll förskolläraren har, innebär utmaningar både för lekens *som om-* och *som är*-dimension. Stöttning i en undervisning som är responsiv för lek behöver specifikt rikta sig inte bara mot *som är*-dimensionen utan också mot *som om*

Pramling med flera beskriver denna form av stöttning som att förskolläraren triggar leken där *trigga* innebär att öppna upp för gemensamt fantiserande, att göra barn engagerade i *som om*-världen och att röra sig mot det oförutsägbara.

Coactive scaffolding- inte bara fånga expertens – stöttarens – handlingar, utan vad som sker i samspelet.

Vad ska man tänka på?

- Använda öppna metakognitiva frågor som utvecklar barnens kognitiva förmågor till problemlösning, tänkande och kreativitet
- Vad tror ni det beror på? *Finns det fler idéer? Hur kan man göra? Har någon ett förslag vi kan prova?*

Validering, stöttning och förstärkning

Förstärkning

Förstärkning

- Allt vi väljer att göra i vardagen har en förstärkt betydelse
- Vår grad av motivation till att göra eller delta i något beror på vad vi tidigare erfarit
- Förstärkning är både en naturlig process och en metod att aktivt och medvetet använda i olika situationer.

Att prompta- den ledtråd eller stöttning som en vuxen ger barnet för att klara av att lösa en uppgift

- Det går ut på att hjälpa barnet öka sina färdigheter.
- Aktiviteter i vardagen och i strukturerad träning.
- Det går att prompta på många olika sätt fysiskt, auditivt, visuellt och kognitivt

Fysisk guidning: hjälper barnen genom att föra, leda eller agera som "hjälpjag" där man går in och gör tillsammans med barnet som en enhet.

Visuellt: Genom att fysiskt visa hur eller genom olika gester som leder barnet rätt men även genom att med bildstöd förstärka och påminna barnet om innehåll, ordning och placering. Placera rätt närmare, mer synligt

Auditivt: visa en ledtråd, sjunga eller använda musik för väntan, räkna ner för start/avslut

Kognitivt: förenkla uppgifter utifrån barnets behov, leda in genom att börja-låta barnet avsluta, låta barnet börja- avsluta ihop. Öva på att välja det lagom alternativ utifrån barnets preferenser.

Bra saker att tänka på

- Ha en plan för hur du ska prompta
- Hjälp barnet så lite som möjligt
- Se till att barnet lyckas
- Om du vet att barnet inte kan en sak, hjälp till direkt, vänta inte på att se om barnet tvekar eller ger fel svar.
- Hjälpa barnet gradvis mindre och mindre

- Mycket prompt när ett barn ska lära sig något nytt
- Minska gradvis genom att byta ut en förstärkning mot en svagare
- Mängden prompt beror på situation, sammanhang, dagsform
- Förstärk endast där det finns behov

Kom ihåg!

Förstärkning handlar inte om att ge beröm, positiv eller negativ bekräftelse.

**Burlövs
kommun**

Till nästa gång:

Vid tre tillfällen observera en barninitierad lek

- Vilka är det som leker med varandra, vem har initierat leken?
- Hur ser samspelet ut? Försök placera leken i rätt lekpraktik/lekstämning
- Vilket gemensamt fokus/innehåll har leken? Är det en utforskande, en konstruerande eller skapande lek eller är en komplex kreativ lek?

Filma när du bjuder in dig själv som deltagare i leken och försök i samspelet utveckla/förändra leken i någon riktning och reflektera skriftligt över:

- Hur blev din inbjudan mottagen? Fick du vara med?
- Om nej, hur förmedlade barnen att du inte var välkommen? Hur responderade du?
- Om ja, hur blev du inbjuden till leken, vilken roll fick du och hur klargjordes leken för dig? Hur responderade du?
- Vad ville du genom ert samspel förändra eller utveckla i leken? Hur gick det?
- Vad hände med leken, skiftade den fokus? Förflyttades leken till en annan lekpraktik/lekstämning eller bibehölls lekrytmen?

När du i efterhand tittar på dina filmer:

- Fanns det någon detalj eller skeende i ditt dokumenterade material som du inte la märke till eller uppfattade i stunden?
- Finns det något i ditt eller de andra deltagarnas sätt att respondera som du i efterhand kan se var av betydelse för hur leken utvecklades/ eller inte?
- Hur väl stämde dina skriftliga reflektioner efter leken med ditt filmade dokumentationsmaterial